

HERKENNEN VAN LEERKRACHTSTIJLDIMENSIES

WEETJE

Tijdens het Procrustesonderzoek gingen leerkrachten in secundaire scholen aan de slag in een workshop: "Klasbetrokkenheid bij leerlingen. De leerkracht doet ertoe, maar hoe?". Een coach begeleidde leerkrachten in hun zoektocht naar het verhogen van betrokkenheid bij leerlingen door aandacht te besteden aan één of meerdere aspecten van hun leerkrachtstijl.

Uit het Procrustesonderzoek blijkt namelijk dat de drie leerkrachtstijldimensies - autonomie verlenen, structuur bieden en affectief ondersteunen - sterk samenhangen met de betrokkenheid van leerlingen. In deze tool vind je enkele voorbeelden hiervan ter illustratie.

DOEL

Het leren herkennen en onderscheiden van de verschillende leerkrachtstijldimensies uit het observatie-instrument leerkrachtstijl.

AANPAK

Deze opdracht kan je doen na het aan bod komen van de definitie van betrokkenheid en leerkrachtstijl en het belang van beide concepten voor de praktijk.

Je leest verschillende cases waarin enkele acties aan bod komen met oog op het verhogen van de betrokkenheid bij leerlingen. Per case ga je na of en hoe de leerkrachtstijldimensies aan bod komen.

OPDRACHT

- Ga in deze cases na of en hoe de leerkrachtstijldimensies (autonomie ondersteunen, structuur bieden, affectieve ondersteuning) aan bod komen.
- In welke zin kan deze aanpak genderstereotypen doorbreken?

TOEPASSING OP JE EIGEN LESPRAKTIJK

- Neem een les op met een videocamera en bekijk de beelden met een collega.
- Ga eens voor jezelf na of en hoe de leerkrachtstijldimensies aan bod komen.
- Bekijk eens hoe leerlingen reageren op jouw aanpak? Bespreek een concrete situatie.
- Kan je voorbeelden zien van hoge betrokkenheid door jouw leerkrachtstijl?
- kan je voorbeelden zien van lage betrokkenheid in relatie tot jouw leerkrachtstijl?

CASES UIT HET PROCRUSTESONDERZOEK

Nederlands in 1 moderne wetenschappen

Aanleiding

Het is moeilijk leerlingen te motiveren voor stukken leerstof waarvan ze zelf het nut niet zien. De betrokkenheid is volgens de leerkracht laag. Bij de leerstof die moeilijker is, stuit de leerkracht op verzet. Leerlingen zeuren en gaan niet aan het werk.

Aanpak:

De leerkracht heeft 4 lessen voor de syntheseproeven en wil nog 8 onderdeeljes behandelen (ook enkele "leuke" zaken). Ze organiseert een klasgesprek waarin de leerlingen zelf de volgorde van de onderdeeljes mogen vastleggen. Ze zal die volgorde dan respecteren tijdens die komende 4 lessen.

Praktijk:

De leerkracht leidde het klasgesprek en vond dat het best goed verliep.

Niet iedereen dacht of stemde mee. De leerkracht heeft dat niet bijgestuurd.

De leerlingen hadden veel nood aan motivatie en verantwoording van de onderdelen die op het programma stonden: waarom moet dit überhaupt? De leerkracht gaf hierover uitleg (ongepland) en probeerde de relevantie van bepaalde oefeningen en onderdelen uit te leggen. Eerder maakte ze zich er soms vanaf met 'omdat dat in het leerplan staat' maar dat deed ze nu niet. Ze merkte dat leerlingen genoeg namen met haar onvoorbereide verantwoording, ook al was die soms wat mager. De leerkracht voelde zich hierdoor gerespecteerd door de leerlingen.

Resultaat:

In de lessen die samen gepland waren, gingen de leerlingen dadelijk aan de slag (ook bij "saai" zaken). Er werden meer gerichte vragen over de inhoud gesteld, er was geen gezeur over 'moet dat nu'. Een leerling bracht een artikelje uit de krant mee dat aansloot bij een gepland onderdeel.

Vervolg:

De leerkracht wil op zoek naar manieren om iedereen te betrekken bij de planning.

Frans in 1b

Aanleiding:

Spreekoefeningen koper-verkoper waren eigenlijk heel saai voor wie niet aan de beurt was en stil moest luisteren. Dat resulteerde in zeer lage betrokkenheid en geen leerwinst. Voor wie aan de beurt was en vooraan moest komen met zijn dialoog, was er veel stress.

Aanpak:

De leerkracht wil een markt inrichten in de klas. De even nummers worden verkoper en de oneven nummers koper. Leerlingen mogen materiaal meebrengen om de markt in te richten. Daarna moeten ze de hele markt doorlopen en aan elk stalletje iets kopen in het Frans. Wie de rol van verkoper had, moest zijn waren aanprijzen. De leerkracht zou rondlopen, tips geven en evaluatiegegevens noteren. De leerlingen krijgen een summiere fiche om elkaar te evalueren.

Praktijk:

Tijdens de pauze voorafgaand aan de les mogen de leerlingen de markt inrichten. Ze hebben heel wat materiaal meegebracht. Ze gaan er erg in op en leren elkaar tijdens het inrichten nieuwe Franse woorden. Ze hebben zich voor hun stalletje niet beperkt tot de woorden uit de woordenlijst. Het gaat er gemoedelijk aan toe tijdens de markt zelf. Leerlingen vragen hulp aan de leerkracht bij het zoeken naar nieuwe woorden en zetten tips die ze van haar krijgen bij hun volgende klant/volgende kraampje om naar de praktijk. De spreekdrempel is blijkbaar veel lager op deze manier. De leerlingen en de leerkracht hebben genoten.

Wiskunde in 1 moderne wetenschappen

Aanleiding:

Klassikaal verbeteren van gemaakte oefeningen neemt te veel tijd in beslag want de leerlingen zijn niet betrokken. Bovendien wijzen steekproeven uit dat er veel fouten in hun werkboek blijven staan. In groep werken gaat meestal traag: leerlingen zien niet in waarom ze zouden doorwerken en nauwkeurig zijn want de verbetering volgt toch.

Aanpak:

Gedurende een lessenreeks organiseert de leerkracht een "championsleague" wiskunde. De leerlingen spelen in teams tegen mekaar. Speelrondes worden door loting bepaald. Per les moeten de leerlingen in team een aantal opdrachten uitvoeren: inzichtsvragen en conclusies over theorie en oefeningen (gesloten vragen). Na het maken van de oefeningen verbetert elke groep zichzelf met een verbeter sleutel. Na het noteren van de punten (in vertrouwen) vraagt de leerkracht of er vragen zijn bij oefeningen die fout opgelost werden. De leerkracht duidt een groep aan die geen vraag had over de oefening om aan de vraagsteller uitleg te geven. Indien nodig ondersteunt de leerkracht. Op deze vragen wordt uitvoerig ingegaan, tot alles begrepen is.

Praktijk:

De eerste les stelde bijna niemand vragen bij de oefeningen die fout waren. Het duurde blijkbaar even voor de leerlingen begrepen dat de uitleg niet standaard zou volgen. De lessen daarna kwam dat beter op gang. De meeste groepen waren zeer gemotiveerd. De groepjes waren willekeurig ingedeeld, waardoor één groepje nogal ongelukkig leek samengesteld: weinig animo, wisten niet van aanpakken. De leerkracht ging hier coachen maar dat riep reacties op: een aantal anderen vonden dat niet fair.

Nederlands in 2 Latijn

Aanleiding:

Luisteroefeningen leiden bij veel leerlingen tot stress waardoor ze niet goed meer kunnen denken. Leerlingen maken moeilijk progressie voor luisteren: wie het goed kan, scoort telkens hoog, wie er niet sterk in is, blijft hangen.

Aanpak:

De leerkracht doet maandelijks een grote luistertoets met een documentaire van ca 25 minuten. De leerlingen mogen tijdens de documentaire alle mogelijke manieren gebruiken om tot het antwoord op de vraag te komen: overleg, overnemen, zelf vinden. Wanneer de documentaire afgelopen is, moet iedereen stoppen.

Praktijk:

De leerkracht start elke les van de reeks met zeer duidelijke korte instructies: "Neem alleen een blauwe balpen. Verder is je bank leeg. Je mag dadelijk praten, rondlopen, noteren,... kies maar uit. Wanneer de documentaire stopt moet jij klaar zijn. De vragen staan chronologisch dus je weet ongeveer wanneer je rond moet zijn." De eerste keer zijn leerlingen in het begin heel onwennig. Enkel de durvers lopen al rond en durven echt overleggen. Er is veel heen - en weergepraat over spelling, terwijl de leerkracht geen spellingsdoelen nastreeft. Er was veel minder stress. De tweede keer starten de leerlingen dadelijk met verplaatsen en overleggen. Om het spellingsprobleem niet te laten overheersen, stelt de leerkracht een pc ter beschikking. Al gauw zoeken de leerlingen ook antwoorden op de vragen die ze gemist hebben op op het internet. Leerlingen helpen mekaar en leggen uit hoe ze een antwoord vonden. Ze geven vaak concrete tips (vb.: bij een opsomming telkens de eerste letters noteren, zodat je later de woorden voluit kan noteren; "het werkt telkens als volgt: de documentairemakers zeggen kort iets over een thema en dan wordt dat uitgediept in het interview: je hebt dus 2 kansen om het antwoord te vinden."). Soms worden de taken echt verdeeld: "ga jij dat even opzoeken, dan noteer ik verder." Leerlingen ontwikkelen al gauw een soort zelfregulering wat betreft momenten voor overleg en momenten om op te letten. Vooral de leerlingen die goed zijn in luisteren, geven aan wanneer er best gezwegen wordt. "Nu even stil, kijk, dit gaat over de volgende vraag en het gaat snel."

Nederlands in 1 moderne wetenschappen

Aanleiding:

Spellingslessen passen al lang niet meer binnen de context van het leerplan van het vrij onderwijs. Toch zijn er een aantal spellingsdoelstellingen te behalen. Spelling is bovendien een erg individueel gegeven.

Aanpak:

Contractwerk spelling: De eerste twee maanden van het schooljaar verzamelen leerkracht en leerlingen gegevens voor het stellen van een spellingsdiagnose (per leerling). De leerkracht doet dat op basis van taken, toetsen, schrijf oefeningen, werkboek, agenda enz. De leerling doet dat op basis van feedback van de leerkracht, eigen ervaring bij het schrijven, ervaring uit andere vakken. In november wordt er een individueel contractwerk opgemaakt: leerkracht en leerling bespreken diagnose en stellen samen doelen. Zo kan het dat een leerling heel slecht spelt en dat ze samen kiezen voor een focus op verenkeling en verdubbeling omdat dat niet begrepen is en op de voltooide deelwoorden. De leerkracht stelt uit een batterij oefeningen per leerling een pakket samen met mogelijke oefeningen. De leerling bepaalt zelf hoe hij het aanpakt: eerst theorie nakijken en dan oefeningen maken, op spreekuur bij de leerkracht om bepaald onderdeel uit te laten leggen, oefeningen maken met theorie erbij, oefeningen maken met een leerling die het goed kan erbij, alle oefeningen maken of alleen de moeilijke,... . De leerlingen krijgen drie lessen voor dit contractwerk. Het werk wordt geëvalueerd door de leerling zelf (inhoudelijk en wat werkhouding betreft) en door leerkracht (werkhouding, inhoud wordt na deze opdracht binnen alle bestaande oefeningen geëvalueerd voor rekening van spelling). Dit contractwerk krijgt een vervolg in het tweede trimester, waarbij er nieuwe doelstellingen worden gesteld. (Dat kan ook verdieping zijn.) Soms wordt in overleg met de klassenraad beslist om leerlingen ook buiten de les Nederlands met een stappenplan te laten werken.

Praktijk:

Zoals hierboven beschreven. De leerkracht leert veel over de attitude van de leerlingen ten aanzien van spelling. Het bespreken van een strategie om deze taak aan te vatten, is heel belangrijk: enkel met de strategie die de leerling het beste past, lukt het. De doestellingen van deze oefening en het effect ervan overstijgen spellingsdoelen. Een aantal leerlingen blijft een heel jaar lang aanvulling vragen.